丝绸之路

Collection of Papers from the Fifth International Conference on Chinese Studies "The Silk Road" Organized by Confucius Institute in Sofia

THE SILK ROAD

30-31 May 2019

丝绸之路

Confucius Institute in Sofia, 2020

ПЪТЯТ НА КОПРИНАТА:
Доклади от Петата международна конференция по китаистика
„Пътят на копринатa", организирана от Институт Конфуций – София
30-31 май, 2019 г.

THE SILK ROAD:
Collection of Papers from the Fifth International Conference on Chinese Studies „The Silk Road", Organized by Confucius Institute in Sofia
30-31 May, 2019

Техническа редакция и съставителство: Мария Маринова

Коректура: Ивайло Маринов

Дизайн и предпечат: ZOGRAPH

Печат: Документен Център THE NET

ISSN: 1314-9865

Институт Конфуций в София, 2020 г.

Collection of Papers from the Fifth International
Conference on Chinese Studies

THE SILK ROAD

Organized by Confucius Institute in Sofia
30-31 May 2019

CONTENTS ◆ СЪДЪРЖАНИЕ

LANGUAGE AND CULTURE ◆ ЕЗИК И КУЛТУРА

МОДЕЛИ ЗА ИЗРАЗЯВАНЕ НА ПРОСТРАНСТВЕНА ОРИЕНТАЦИЯ НА ВРЕМЕТО В КИТАЙСКИЯ ЕЗИК ◆ MODELS EXPRESSING SPATIAL ORIENTATION OF TIME IN MODERN CHINESE
Антония Цанкова ◆ Antonia Tsankova 8

ETHNOPHRASEOLOGISMS WITH THE ROOT КИТАЙ- [CHINO-] IN THE BULGARIAN LANGUAGE
Milena Yordanova, Dimitar Vesselinov 24

CHINA IN CONTEMPORARY PERSIAN LANGUAGE: WORDS AND PHRASES INCLUDING ČIN AND ČINI COMPONENTS
Sirma Kostadinova 40

HISTORICAL TRACES ALONG THE SILK ROAD ◆ ИСТОРИЧЕСКИ СЛЕДИ ПО ПЪТЯ НА КОПРИНАТА

ПОЛИТИКАТА НА ХАНСКИЯ ИМПЕРАТОР У-ДИ И ПЪТЯТ НА КОПРИНАТА ◆ THE POLICY OF THE HAN DYNASTY IN THE WESTERN REGION AND THE SILK ROAD
Аксиния Колева ◆ Aksinia Koleva 50

ЕТНОНИМИ В ИСТОРИЧЕСКИТЕ ХРОНИКИ НА ДИНАСТИЯ ШАН И ЕТНОПОЛИТИЧЕСКАТА СИТУАЦИЯ ПРЕЗ ПЕРИОДА ◆ ETHNONYMS IN THE HISTORICAL RECORDS OF THE SHANG DYNASTY AND THE ETHNO-POLITICAL SITUATION DURING THE PERIOD
Цветелина Недялкова ◆ Tsvetelina Nedyalkova 61

IN HSÜAN-TSANG'S STEPS ALONG THE SILK ROAD
Galya Spassova 70

HOMO VIATOR AND THE EAST
Dessislava Damyanova 76

SPIRITUAL TRADITIONS ◆ ДУХОВНИ ТРАДИЦИИ

DAOISM AS ART OF LIVING
Antoaneta Nikolova 88

THIS EXPLOITATIVE, BEAUTIFUL AND FRIENDLY COUNTRY: THE CHANGING IMAGE OF AMERICA IN DING LING AND WANG ZUOMIN'S WORKS
Rumyana Cholakova 97

TRADITIONAL CHINESE VISUALIZATIONS OF "DREAM OF THE RED CHAMBER" IN THE LATE QING CHINA
Dmitri Maiatckii 106

DID THE BUDDHA DEMONIZE THE DESIRE? NOTIONS OF THE "GOOD/SKILFUL" DESIRE IN EARLY BUDDHISM
Milena Bratoeva 116

DIPLOMATIC, CULTURAL AND ECONOMIC RELATIONS ◆ ДИПЛОМАТИЧЕСКИ, КУЛТУРНИ И ИКОНОМИЧЕСКИ ОТНОШЕНИЯ

ВЪЗРАЖДА СЕ НОВ „ПЪТ НА КОПРИНАТА" ◆ A NEW SILK ROAD IS RISING UP
Богдана Тодорова ◆ Bogdana Todorova 128

ТЪРГОВСКАТА ВОЙНА „САЩ СРЕЩУ КНР" – ПАРАМЕТРИ, СЪЩНОСТ И ПЕРСПЕКТИВИ ◆ THE TRADE WAR „USA VS. THE PRC" – PARAMETERS, ESSENCE AND PERSPECTIVES
Нако Стефанов ◆ Nako Stefanov 140

CHINA'S SOFT POWER POLICY IN THE MIDDLE EAST AND NORTH AFRICA
Aghavni Harutyunyan 153

CHINA'S PRESENCE IN THE BALKAN ENERGY SECTOR
Antonina Habova 163

ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ЛОГИСТИЧНАТА ЕФЕКТИВНОСТ В КИТАЙ ◆ TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF LOGISTICS PERFORMANCE IN CHINA
Мирослав Стефанов ◆ Miroslav Stefanov 173

THE DEVELOPMENT OF CONFUCIUS INSTITUTES AND THE BUILDING OF PEOPLE-TO-PEOPLE CONNECTIVITY IN THE "BELT AND ROAD" INITIATIVE
Luo Xiao 189

CHINA VERSUS JAPAN IN CENTRAL ASIA: CONTRASTING STRATEGIES IN THE LIGHT OF THE REGION'S NEW DYNAMISM
Elizabeth Yoneva 198

'DONGHUA' (动画) – A KEY TO CHINA'S HEART
Maria Momchilova 209

ПЪТЯТ НА КОПРИНАТА КАТО СЪВРЕМЕННО ГЕОСТРАТЕГИЧЕСКО ИЗМЕРЕНИЕ НА КИТАЙСКАТА ВЪНШНА ПОЛИТИКА ◆ THE GREAT SILK ROAD AS A MODERN GEO-STRATEGIC DIMENSION OF CHINESE FOREIGN POLICY
Надежда Станулова ◆ Nadezhda Stanulova 222

THE RISE OF CHINA AND THE FUTURE OF THE WHITE CONTINENT
Katina Yoneva 230

TOURISM, SPIRITUAL AND PHYSICAL CULTURE ◆ ТУРИЗЪМ, ДУХОВНА И ФИЗИЧЕСКА КУЛТУРА

POSITIONING CHINA AS A TOURIST DESTINATION: DYNAMICS AND INVESTMENT IN ORGANIZING MEGA-EVENTS
Sonya Alexieva 242

ТРАДИЦИОННИТЕ КИТАЙСКИ БОЙНИ ИЗКУСТВА В БЪЛГАРИЯ – ОТВЪД ЕКЗОТИКАТА И МИСТИКАТА ◆ THE TRADITIONAL CHINESE MARTIAL ARTS IN BULGARIA – BEYOND EXOTICISM AND MYSTICISM
Румяна Буджева ◆ Rumiana Budjeva 254

АСПЕКТИ НА ДАОИЗМА В ТРАДИЦИОННОТО ПРАКТИКУВАНЕ НА ТАЙДЗИ ЦЮАН (ТАЙЧИ) И УШУ ◆ ASPECTS OF TAOISM IN THE TRADITIONAL PRACTICING OF TAIJI QUAN (TAI CHI) AND WUSHU
Валери Иванов ◆ Valeri Ivanov 263

THE STATEMENT OF CONFUCIUS ABOUT BOARD GAMES
Konstantin Bayraktarov 276

THE MIRACULOUS EFFECT OF HERBS IN CHINESE AND BULGARIAN FOLK MEDICINE
Nadezhda Nikolova 285

Аспекти на Даоизма в традиционното практикуване на тайдзи цюан (тайчи) и ушу

Валери Иванов

Aspects of Taoism in the Traditional Practicing of Taiji Quan (Tai Chi) and Wushu

Valeri Ivanov

Abstract

This article will review main instances of instructions and precepts from “Tao Te Ching” in relation to the Fist of the Supreme Limit (taiji quan), popularly called “tai chi”, and the Chinese martial arts (wushu or kung fu). Since Tao - the topic of the Tao Te Ching - cannot be told or explained, it can be demonstrated directly while also requiring indirect instructions about how it can be reached personally at the essence of one’s individual perception, feelings and understanding. The direct pointing to something requires indirect indications about how to attune one’s attention so that the person can see and attain the skill to recognize that thing. The author shares the view that the Tao Te Ching provides direct and immediate instructions regarding the practice of Taoism and the search for Tao, rather than its theoretical explanation and interpretation as is commonly held about its postulates. In this sense, the Tao Te Ching is not viewed by us as an artistic or publicistic text with commentaries regarding Tao and Te. It is a direct pointing, a recipe for practical realization, an instruction for use. The text has been understood for hundreds and thousands of years in this particular sense though it has been used and practiced too little in an immediate way. It is this immediacy that finds its expression in the practice of Taiji quan and the many styles of Chinese wushu.

Keywords: tao, taoism, taiji, tai chi, martial arts, wushu, kung fu, essence, perception, feeling, understanding, personal, indication, attention, skill, recognize, practice, explanation, interpretation, practical, realization, instruction, use, way, expression

Съвременността претендира за практикуването на тайдзи цюан /или по-популярно тайчи/ като израз и въплъщение на разбирането за *Дао*. Това се наслагва трайно в легендарното свързване на откриването на практиката в тайчи от *Джан Санфън* – даоски монах и алхимик, по-скоро митична фигура, която легендата

свързва с откриването на т. нар. „вътрешна" практика в овладяването на бойните умения. Негово съществуване официално се приема за доказано, но в същото време връзката на даоския монах и разказите за него със самата практика е доста спорно.

Темата на тази статия се опитва по-скоро да постави въпроса: доколко учението за Дао и даоизмът продължава да бъде част от практиката на тайчи /тайдзи цюан/ и доколко тя се счита за част от следването на пътя – Дао, както и доколко разбирането и следването на Дао е условие за практиката или по-скоро за овладяването на умения и придобиване на майсторство в бойните изкуства.

Исторически във времето практиката на тайчи и бойното изкуство тайдзи цюан ту се свързва пряко с манастира Шаолин, ту се причислява изцяло към даоските практики за овладяване на енергията, които се противопоставят на будисткия канон. В същото време будизмът така се прелива с учението за Дао, че открива типично китайската форма на Чан будизма /яп. Дзен/, където будистката идея има непосредствен израз в природата и в пре-откриването на всяко нещо в неговото вътрешно съдържание и смисъл.

Факт е, че самата идея за „Великата граница" или пределът „Тайдзи" датира от няколко хиляди години. Сравнително по-ново, но също така достатъчно отдавна, е използването на символа Ин и Ян /бяла и черна половини на един кръг, завъртяни около центъра на кръга и всяка, съдържаща в себе си като точка, част от противоположната половина/. Така или иначе този символ се приема за символ на хармонията и баланса на вечно изменящата се реалност, т. е. на естествения и непринуден път в съществуването на всичко и на всяко нещо – Дао.

В практиката на тайдзи класическите указания са малко и неизбежно кратки. Както всяко учение, те са се е съдържали в устни предания и „песни", в които наставленията на учителите са представени в образен и римуван вариант, удобен за помнене и наизустяване дори и от недостатъчно образовани хора. С новата ера и новото образование, променящо Китай в началото на XX век, започва тяхното записване и коментиране, а след отпадане на рестрикциите от страна на държавната власт се задълбочават и теоретичните и научни изследвания в практиката на тайчи.

Интерпретациите на практиката само като физическа активност и спортна дисциплина съвсем откъсват нейното упражняване от присъщото ѝ качество на непосредствен израз на даоското усещане за човека, света и всичко, присъстващо в него.

Това се случва до степен, при която тази практика днес се нарича тайчи, без практикуващите изобщо да се опитват да бъдат дори бегло запознавани с идеята за Дао. Символът „Ин и Ян" представлява само щампа върху десена на модерни летни панталони, а дори неконтролираното размахване на широки ръкави с блуждаещ поглед се свързва с упражняване на „бойно" изкуство, за което до скоро се употребяваше термина „китайска гимнастика".

В тази статия си позволявам да изразя мнението, че в постулатите на един от най-старите писмени източници на даоизма – „Дао дъ дзин" – се намират непосредствени указания за практикуването на бойните изкуства и по-специално тайдзи цюан. За да защитя тази теза, ще приведа примери с произволно избрани откъси от текстовете на трактата.

I. Един от най-често цитираните пасажи в „Дао дъ дзин", за който се казва, че съдържа есенцията на учението за Дао, е следният:

Част 11
„С тридесет спици се огражда главината –
където отсъства наличие
е главината на колелото.
Омесва се глина, изработва се съд –
където отсъства наличие
е функцията на съда.
Издълбават се врати и прозорци, прави се жилище –
където отсъства наличие
е функцията на жилището.

Затова **наличието** е ползата от нещата,
отсъствието – тяхната функция.
(Куцарова 2019:103)

От текста можем да достигнем до някои теоретични, „философски" разсъждения и дори да се опитаме да ги разберем. Като например:

Наличието и отсъствието са двете страни на всяко нещо – неговата Ин и Ян страна. Във всяко нещо те присъстват едновременно и го правят цялостно. Присъствието на нещо, неговото изразяване е неизменно, непосредствено и едновременно свързано с неговото отсъствие. Отсъствието на всяко нещо определя функционалността му, неговото практическо приложение в живота.

Как бихме могли да приложем това в практическото изследване на феномена тайчи?!

Практикуването на което и да е от движенията в един комплекс на тайчи изисква да поставим тялото, краката и ръцете си по определен начин – така, както и доколкото ги виждаме от нашия учител /преподавател, инструктор, треньор и т. н./, когото следваме в обучението. Как това би могло да се случи при „**отсъствие на наличието**"?! Как бихме поставили ръката си, усещайки я все едно я няма. Или как бихме почувствали крака си, дори и стъпил, и дал опора на тежестта на цялото тяло по начин, по който го усещаме, все едно крака го няма или тялото няма крак?! При задаването и търсенето на отговор на тези въпроси се случва истинското практикуване на тайчи. Или по-скоро те изразяват идеята за Дао в практиката на тайчи. Откривайки техния отговор, нашата практика на тайчи би се превърнала в непосредствено и неподправено изразяване на Дао. Тази практика би била такава, каквато е била при създаването си преди стотици години. И това не е свързано с определено движение. И обратно – каквото и да е движение би се превърнало в практика на тайчи, ако изразява Дао.

Кръговите движения, които ръцете извършват при практикуването на тайчи, са като „**спици на колело**". Те са свързани директно с центъра на тялото или по-точно на неговата форма в пространството. В периферията на движението в кръг всяка част от него изглежда последователно свързана с предходната и следващата. Но в същото време всяка движеща се част от тялото е пряко и директно свързана с центъра на неговата формална определеност. Този център вътре или вън от тялото трябва да бъде празен и „отсъстващ" като мястото, в което навлиза „**главината на колелото**". Той трябва да се възприема, усеща, чувства и мисли като такъв **– празен и отсъстващ**.

Движенията при изпълнение на комплекса в практиката на тайчи следва да наподобяват „**месенето на глина**". Глината е материал с голяма плътност. Тя е тежка и, въпреки че е пластична, оказва голяма съпротивление. Използването на сила само ни уморява и ни изтощава. Ползвайки глината се учим да променяме нейната форма с минимални усилия, като при това да ползваме естествените качества на нещата около нас – тяхната твърдост и форма. Така, ако ползваме тежестта, масата на тялото и гравитацията на Земята, се учим да се опираме и облягаме върху глината, ползвайки тези естествени качества на условията и формата на тялото. Едновременно с това, направени по този начин, движенията пестят нашите усилия и запазват тялото и ръцете от умора и изтощение.

В практикуването на тайчи и най-вече при теоретичните обяснения на прийомите, ползвани в движенията, често се говори за отваряне и затваряне на формата на тялото. За обяснение на движенията традиционно се ползват и разяснения за символите на триграмите от китайската „Книга на промените" /И дзин/, които се разглеждат като „осемте врати на тайдзи". В „Дао дъ дзин" също срещаме „**врати и прозорци**" като тяхното отваряне и затваряне се свързва с принципите и законите на Дао. Да имаме врати и прозорци е условие за ползването на жилището, за присъствието или отсътвието в него или извън него. Така вратите и прозорците изразяват нашата възможност да преминаваме границата /тайчи/ на формата като навлизаме в нея и я възприемаме отвътре или излизаме навън и я възприемаме като станичен наблюдател отвън. Тази свобода ни позволява да си служим с нея като „**жилище**", в което присъстваме или отсъстваме. Това влизане и излизане от формата на движението ни дава свободата да си служим с тази форма, като я употребяваме. Нейната празнота ни служи подобно на резервоар – пространство, където можем да събираме някои неща, подобно на това, което правим в жилището си. Да ги подреждаме и ползваме според тяхното предназначение, качество и свойства. В практиката на тайчи традиционно резервоарите на енергията се наричат „дантиен". Обратно на разбирането, че те представляват определени акупунктурни точки, физиологични органи или концентриращи силата области в тялото, „дантиен" всъщност се разглеждат като съдове, посредством които енергията би могла да се събира, съхранява и ползва. За тази цел те трябва да имат и съхраняват своята вътрешна празнота, която да ги направи полезни, функционални. „**Наличието**" и формата на съда определя неговата „**полезност**" и възможността да си служим с него.

Вътрешната празнота на съда определя доколко той е годен за ползване, приложим, удобен и функционален.

Традиционно при практиката на тайчи, в тялото се разглеждат три такива вътрешни съда, които са: коремната кухина, гръдният кош и черепната кухина. Заедно с това се разглеждат и шест външни съда, които са ямките оформени от сгъвките, разположени във вътрешността на: тазобедрените стави и подмишниците на раменете, коленните и лакътните стави, ходилата и дланите. Поставяйки тялото и крайниците в пространството в практиката, те оформят един общ единен съд, при който всеки от тези по-малки вътрешни и външни съдове трябва да поддържа пряка връзка в центъра на формалното определяне на движението подобно „**спиците на колело**". Движението при упражненията в практиката на тайчи, по-скоро нашето усещане за тях, изпълнявани по препоръчания в „Дао дъ дзин" начин, би следвало да бъде проследявано последователно по периферията като търкалящо се колело и в същото време цялостно, непосредствено свързало всяка точка от периферията с единен център. Този център трябва да има качеството на „**отсъстващ**", за да може да бъде ползван, или празен, ако си послужим и с малко будистки привкус към разясненията.

II. Да разгледаме още един пример:

Част 19
„Отречи **интелекта**, отхвърли **красноречието** –
Стократна ще е ползата за хората.
Отречи **изкусното**, отхвърли **ефикасното** –
Кражби и грабежи няма да има.
Отречи **престорeността**, отхвърли **размишленията** –
Хората ще възкресят **невинността на дете**.
Горните три напътствия не са изчерпателни,
затова им придавам **пълнота**:
Съблюдавай **неукрасеността**, закриляй простотата,
Личното да намалее, желанията да станат оскъдни."
(Куцарова 2019:139)

Тук е ясно, че става дума за директни напътствия. При това се отбелязват трите нива, на които практикуващият среща своите затруднения в следването на Дао.

Интелектът и красноречието се свързват с изявите на мисловните и интелектуални способности. Практиката често се сблъсква с изискване за нейното разбиране и необходимоста от обяснението ѝ, което става необходимо за мотивиране на практикуващите. Интелектуалната и мисловна енергия има своя център в горния дантиен /резервоара на черепната кухина/. Изоставянето на опита за интелектуално разбиране на практиката е важно условие за постигането на нейната същност в упражненията на тайчи. Макар че интелектуалните обяснения и красноречивото им изразяване понякога е необходимо, в никакъв случай то не бива да заема мястото на самата практика или да създава впечатление, че обяснението и разбирането е достатъчно за случването на практиката и достигане на нейната същност. Изоставянето на опита да се обясни практиката е част от пътя за навлизане в нейната автентичност. Често в самата практика съзнанието остава „неидентифицирано", а интелекта „без въпроси". А когато след практиката учителят попита аудиторията има ли въпроси, остава само „паузата" и „празнотата" на сливане с Дао, в което тези въпроси са потънали и намерили отговор.

Изкусното и ефикасното са проява на майсторското изпълнение. Те са изява на способностите и уменията за изразяване. Те са продължение на желанието за изява, на стремежа и емоционалното усилие за постигане на обработен изкусно и ефективен резултат, цел. Тази енергия на желанието, пораждаща изкуството, има своя център в средния дантиен /в гръдния кош/, свързан с човешката емоционалност. Тя изразява вдъхновението и възхитата, като често се свързва с дишането като физиологична функция. В практиката често се срещаме с емоционално напрежение и неудовлетворение, в резултат на заложени амбиции или неуспешно осъществен желан резултат. Това желание за постигане на резултат, включително изкусност и майсторство в практиката, е пречка в достигането на Дао-практиката на тайчи.

Престорeността и размишленията са проява на колебанията в практиката. Те са резултат от усещането на физическа несигурност и неудобство, поради това че практикуването довежда изпълнението на упражненията в непозната територия, в която навиците не работят, движенията не са автоматизирани. Практиката е навлизане в изцяло нова среда, непрекъснато изменяща се и поради това разтърсващо хаотично изглеждаща и несигурна. Тази среда изглежда застрашаващо за жизнените функции, които имат своя център в долния дантиен

/коремната кухина/. Поради това, в процеса на практикуване човек предпочита да се отдръпне от навлизане в практиката, като дори и без да съзнава се отдръпва от нея. Той се „преструва", че практикува като замества практиката с познати и удобни за него движения. Отдръпва се от практиката като я оставя в изчакване „на пауза" докато потъва в „размишление" за тази практика. Тъй като жизнеността до голяма степен е неосъзната, тази реакция на практикуващите също често не е съзнавана от тях и действа автоматично.

Каква е препоръката в „Дао дъ дзин"?! Тя е в **отричането и отхвърлянето** на тези недостатъци в процеса на навлизане в Дао. Когато практиката достигне до тях, да си дадеш достатъчно сметка, че те са възникнали и не приемаш тяхното присъствие, да се опиташ да ги отстраниш. Изрично следва указанието, че тези пречки в практикуването не са единствените и не са изчерпателно изброени. Те по-скоро насочват към източника на възникване на тези пречки и появата им в трите вътрешни енергийни резервоара /дантиен/. Там трябва практикуващият да следи за проявяването на тези недостатъци в практиката. Затова следва и допълнението, което изяснява дадените указания и ги прави „пълни". Всички недостатъци в практиката идват от „**личното**" изразяване и участие в упражненията. Когато практикуващият прави и извършва упражненията в практиката на тайчи, той допуска недостатъци, които следва да отстрани. Затова обобщаващото указание е да обръщаш внимание на „**неукрасеността**" и да се грижиш за съхраняване на „**простотата**" в практиката. Всяка украса идва от личното участие и /Аз-ово/ изразяване, което води до несъответствие и неприсъствие в Дао. Практиката в тайчи в единение с Дао е обикновена и проста. Тя е естествена и поради това безизкусна. Това я прави неотличима и поради това безинтересна за онези, които не следват Дао.

Логично следва въпросът: кое тогава е направило практиката на тайчи толкова популярна?! И ако тази практика е популярна, то тя има ли някаква връзка със следването на Дао или нейния произход се е загубил в извоюването на тази популярност?!

III. Ще си позволя да коментирам и още един пасаж от „Дао дъ дзин":

Част 45
„Великият завършек е като **незавършеност**,
само приложението му е **неизчерпаемо**.
Великата препълненост е като **празнота**,
само функцията ѝ е **нескончаема**.
Съвършено изкусното е като **непохватно**.
Великата риторика е като **несловоохотливост**.
Съвършено правото е като **криво**.
Топлината побеждава студа,
спокойствието побеждава разпалеността.
Пречистеност и покой са моделът на света под небето."
(Куцарова 2019:242)

Практиката на упражненията в тайчи се среща с изначалната невъзможност Дао да бъде завършено. Всяка завършеност на практиката би означавала, че тя не присъства в Дао и не се намира в единение с него. Практикуването на тайчи не може да бъде обозначавано и определяно с граници – „Сега малко ще практикувам, след това няма да практикувам." Тайчи и Дао присъстват във всичко, те са неизменни. Практикуващият единствено може да позволява или да не позволява изразяването на това присъствие в своята практика. Доколкото той изразява себе си, това пречи на естествената изява на Дао. В такъв случай практиката се превръща в непрактикуване на себе си или липсата на себеизразяване в практиката.

Указанията сочат към усещането за „**незавършеност**". Когато движението в упражненията на тайчи ти изглеждат недовършени, сякаш нещо липсва – именно това е тяхното коректно изпълнение в съответствие с Дао. Усещането, че нещо трябва да бъде добавено, е съхраняване на възможността за проявление, заедно и едновременно със самото проявление. Движението не достига до края на възможностите си. Неговото оформяне в пространството не обема цялото пространство. Следването на дадена посока не изчерпва цялото движение в тази посока. Винаги съществува известен недостатък, който всъщност съхранява потенциала за това движение. Същевременно, това съхраняване на недостатъка прави движението „**неизчерпаемо**". Всяко следващо е свързано с предходното в последователност,

която не избързва и не се забавя. Всяко изменение е своевременно и точно отразяващо необходимостта от неговото случване. Поради това, потенциалът отговаря пряко на възможностите за неговата реализация.

Умението за точното изпълнение на правилното движение в правилния момент и на правилното място се счита за определящо за майсторството /кунг фу, гунфу/ в бойните изкуства. Запазването и съхраняването на „**празнотата**", оформяща тази недостатъчност, прави възможността за развитие на движението „**нескончаема**". В това съхранение на незавършеността изкусното изглежда „**непохватно**" и грубо. Умелото словесно изразяване ни се струва „**несловоохотливост**", а правото движение изглежда на всички като „**криво**". „**Топлината**" разтваря и поглъща студа, посредством нейното приемане и възможността ѝ да допуска съществуването на нещата в себе си по същия начин, както „спокойствието" поглъща разпаленността на желанията, стремежите и емоционалността на всички пристрастни определения. Те се свързват с „**пречистеност и покой**", в които се намират истинското постоянство, сигурност и стабилност в практиката на упражненията в тайчи. Отново се забелязва насочването към качеството на енергията, съдържаща се в трите вътрешни резервоара /дантиен/: интелектуално-мисловен в черепната кухина; емоционално-чувствен в кухината на гръдния кош; жизнено-активен в коремната кухина. И трите центъра трябва да намерят своя „**покой и пречистеност**", подобно на езеро, в което водите се утаяват след бурята и тяхното изчистване се съдържа в самото естество на достигането на този покой на единение с Дао. Именно оставянето на този покой и изчистване да се случи от само себе си е същността на практиката в упражненията на тайчи и тайната, която би позволила навлизането в Дао.

IV. Нека да пробваме и с коментар на още едни пасаж:

Част 53
„**Ако се разгранича от наличието** на знания
и **се отправя по големия път**,
плаши ме единствено
отклоняването по грешна пътека.
Големият път се **шири равен и безпрепятствен**,
но хората лесно кривват по неверни други.

Когато **императорският двор** тъне в поквара –
бурени превземат нивята, зърнохранилищата пустеят.
Да носиш **пъстро извезани одежди**,
в ножницата – **остър меч**,
да си **преситен** от **питиета и гозби**,
претъпкан с **богатство и пари** –
това са **алчността и ламтежът**,
а те нямат нищо общо с Дао."
(Куцарова 2019:266)

Само **разграничаването от наличието на знание** е гаранция за откриване на правилния начин /кунфу/, при което естествеността на Дао може да бъде следвана без каквото и да е усилие. В овладяването на бойните изкуства натрупването на знание се проявява като проблем при следването на Дао. Знаещите много за техниката, за умението и за майсторството пропускат времето и мястото за тяхното естествено и непринудено случване в съответствие с обстоятелствата, в които те биха се проявили. Проблемът е натрупването, **наличието**, което не позволява следването, на което просто се оставяш да се случи. Когато следваш Дао, всичко добива много просто и непосредствено изразяване в движението, емоциите и мислите, в тялото и духа. Тогава пътят изглежда **прав, широк, голям, равен и безпрепятствен**. За този, който го следва, изглежда почти невъзможно да се отклони от него.

В същото време толкова много хора го загубват и кривват встрани по неверни друмища. Това се корени в неспособността им да се разграничат от наличието, от притежаването дори и на самия път. Това наличие и стремежът към притежание поражда **покварата в императорския двор**, т. е. сред управляващите и тези, които имат власт. Но всъщност тук наставленията са по-скоро за опита да изпълниш сетивата си, които никога не могат да бъдат задоволени с впечатления. За опита да запълниш и да наситиш желанията за **най-доброто – най-пъстро извезаните одежди, най-острия меч**, които са безкрайни и никога не могат да бъдат задоволени. За опита да достигнеш удовлетворение и успех посредством придобиване и натрупване на **богатства и пари**. Всички тези копнежи и стремежи са обречени, защото представляват пречка в следването на Дао.

В практикуването на упражненията в тайчи стремежът към достигане на какъвто и да е резултат, опитът за натрупване пречи за достигане на тайчи. Тайчи, или по друг начин казано Дао, не работи, когато работи желанието за натрупване на сетивност, на достижения, на успехи и притежания. Ако искаш да изглеждаш добре, това не допуска следването на Дао. Ако искаш да те оценят другите, това те отдалечава от проявлението на Дао. Ако практикуваш, за да достигнеш първото място в състезание, това няма нищо общо с Дао. Ако искаш да се покажеш рекламирайки продукт по телевизията или дори демонстрирайки своите умения, това е много далече от проявлението на Дао. И тук не говорим за рекламата, за състезанието или за демонстрацията, а за това, дали чрез тях се изразява Дао или това си **ти и твоето наличие**. За да се случва Дао, е добре да разграничаваш това наличие. Разликата е фина и почти неразличима на моменти, особено за неумелия наблюдател. За да се постигне това разграничаване, е необходимо постоянно и непрекъснато **връщане към корена, обемащо всичко внимание и цялостност, достигане на все по-микроскопичните неща** и разтварянето в тяхната **празнота, безкрайност и неуловима смътност**. Но това вече са указания, които присъстват в други части на „Дао дъ дзин“ и които тук само споменавам за пълнота на изложението.

По подобен начин биха могли да бъдат коментирани и всички други пасажи, присъстващи в трактата, от гледна точка на прякото им приложение и практически израз при изпълнение на упражненията в тайчи. За съжаление, една конференция не би могла да даде тази възможност, но се надявам тази тема да бъде доразвита в отделна публикация и подходящ за това формат. Надявам се обаче това кратко изложение да се окаже достатъчно за насочване на читателя в разбиране на даоския подход в упражняването на движенията в съвременната практика на тайчи.

Тайчи или Дао присъства във всичко наоколо и във всяко нещо в света около нас. Това води практиката не към изпълнение на конкретни упражнения, а в търсене на Дао при каквито и да е упражнения и каквато и да е практика. Така че тайчи би могло да присъства в който и да е стил на бойните изкуства, китайски или не. И в същото време изпълнението на упражнения, дори и те да са приети в практиката на тайчи, не означава, че тайчи или Дао присъства в тяхното изпълнение. Както казваме в нашата практика – в упражнението се стремим те да правят нас, а не ние тях. Стремим се тайчи да променя тялото и движението, а не движението на тялото, ръцете или краката да прави тайчи.

Е, всъщност това може би не е чак толкова важно за масовото практикуване на някакви упражнения, нали?! Просто в тях не е задължително да присъства Дао, а още по-малко тази практика да се води даоска.

Библиография

Куцарова 2019: Лаодзъ. *Даодъдзин: Трактат за пътя и природната дарба*, Т. Куцарова (прев. и бел.), С.: Изток-Запад, 2019.